

בדין ידות בקידושין

ז. חדושי הרשב"א שם

והא דתנן בפ"ק דנזיר (ב' א') האומר אהא הרי זה נזיר ואוקימנא בשהי' נזיר עובר לפניו ואף על גב דלא פירש דאלמא דברים שבלב הוו דברים, התם כיון דאמר אהא ונזיר עובר לפניו כאלו פירש אהא כמוהו שאלו הן ידות נזירות שרבתה אותן התורה, והאי תירוצא לא מחוור לי דמכל מקום דברים שבלב הן דהא אפשר דאהא בתענית קאמר וכדאקשינן עלה התם, ואפילו לשמואל דמוקי לה בשהי' תופס בשערו מ"מ לאו דברים מפורשין אלא דברים המסורים ללב הן, ואפילו תמצא לומר שהתורה רבתה אותן מ"מ ניליף מינה דהא מדכויצא בזו אתינן למפשטה וכדאיתנן למפשטה מיקריב אותו אפי' בעל כרחו ולא אמרי' שאני התם דרבייה קרא, ועוד קשי' לי נידוק מתרומה דקי"ל דניטלת במחשבה כלומר שיתן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אלמא דברים שבלב ישנן דברים, וליכא למימר נמי שאני התם דרחמנא רבייה מדכתיב ונחשב לכם תרומתכם וכדאמרן, דא"כ היכי אתי למפשט מיקריב אותו, אלא דכל כי האי לא דייקו כלל לדברים שבלב דכי אמרי' דברים שבלב אינן דברים היינו שאינן דברים לבטל מה שאמר בפיו, כההוא דזבין והי' בלבו תנאי שיעלה לירושלים, ובאומר סבור הייתי שהיא כהנת וכן כולם, אבל כל שהדברים שבלבו אינן מבטלין מעשיו אלא מקיימין כנזיר שאמר בלבי הי' להיות כזה שהי' עובר, או מחשב בתרומה שאין דברי לבו מבטלין שום דבר, הוו דברים, ואין זה בכלל דברי רבא כלל, כנ"ל.

ה. רמב"ם הלכות אישות פרק ד הלכה ב

המקדש את האשה ונתן קידושה מדעתה ביד חברתה ואמר לחברתה כשנתן הקידושין בידה ואת נמי, או וכן גם את וכיוצא בזה, הרי שתייהן מקודשות, אבל אם נתן בידה ואמר לה ואת, הרי זו שקבלה הקידושין ספק מקודשת, שמא לא נתכוון אלא לראות מה בלבה וכאילו אמר לה ואת מה תאמרי בדבר זה ולפיכך קיבלה היא הקידושין שהרי זה עדיין שואלה לראות מה בלבה ומפני זה היא ספק מקודשת.

ט. לחם משנה שם

[ב] המקדש את האשה ונתן וכו'. וא"ת הא אמר בגמרא בפ"ק דנדרים דרב פפא דאמר למימרא דסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות וכו' וכיון דאיכא ואת"ל היה לו לפסוק דיש יד לקידושין דכל את"ל פשיטותא הוא כי היכי דפסק רבינו גבי צדקה בהלכות מתנות עניים פרק שמיני ומהך טעמא פסק גבי פאה דיש יד לפאה דאע"ג דליכא את"ל בהדיא גבי פאה וכתב הר"ן ז"ל בפ"ק דקידושין גבי בעיא דבתך בפרוטה דכיון דזה את"ל לא הוי בהדיא לא הוי פשיטותא מ"מ כיון דאמרו שם גבי צדקה את"ל יש יד לצדקה דאין היקש למחצה איפשיטא בעיא דפיאה דבעיא דפיאה לא הוי אלא משום דדילמא יש היקש למחצה אבל כיון דאמרין דאין היקש למחצה לא ומהך טעמא פסק גבי בית הכסא בהלכות ק"ש דיש זימון משום דהוי את"ל וא"כ הכא אמאי לא פסק הכי. וי"ל כיון דהבעיין לית ליה ואת"ל דרב פפא לעולם מיבעיא ליה אלא ה"ק את"ל דאית ליה לשמואל הכי מש"ה לא הוי פשיטותא.

א. תלמוד בבלי קידושין ו.

במאי עסקינן אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה מנא ידעה מאי קאמר לה ואלא במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה אף על גב דלא אמר לה נמי דתנן היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה וקידושה ונתן לה גיטה וקידושה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש ואמר רב הונא אמר שמואל הלכה כר' יוסי

ב. הר"ן נדרים ו:

בעי רב פפא יש יד לקדושין וכו' - אפי' ביד מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן נהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מציינו מנדרים או אין יד ואפי' מוכיח דנדרים שאני דחמירי דאפי' בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן צריכין איזה מעשה כסף או שטר או ביאה.

ג. תלמוד בבלי בנא בתרא קמו:

גמ'. מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא אמר רב נחמן רבי שמעון בן מנסיא היא דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה שאלמלי היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן רב ששת אמר ר' שמעון שזורי היא דתניא בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי שאני התם דאמר כתבו ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא אומדנא דמוכח שאני.

ד. חדושי הריטב"א שם

אומדנא דמוכח שאני. פי' דההיא דגבי בנו אומדנא דמוכח לכל העולם שלא נתן אלא משום ששמע שמת בנו וכסבור שהוא מת, וכי אמרינן דברים שבלב אינם דברים שאני הכא שהם דברים שבלבו ובלב כל אדם, ומיהו דוקא כשנתן במתנת שכ"מ וכשנתן כל נכסיו הא לאו הכי כיון שלא שייר לעצמו כלום והוא בריא לגמרי נתן.

ה. חדושי הריטב"א נדרים כח.

ואף על גב דאמר מר דברים שבלב אינם דברים כדפרישנא במס' קדושין [דף מט ב] לגבי אונסין אי אפשר דלא עקר נדריה פירוש אנן סהדי דכיון דמחמת אונס נדר שדעתו לקצר זמן איסורו כל מה שאפשר וכי אמר יאסרו פירות עולם עלי דעתו שיאסרו היום הוו להו דברים שבלבו ובלב כל אדם שהם דברים

ו. חדושי הרמב"ן קידושין ג.

ואי קשיא הא דתנן (נזיר ב' א') האומר אהא הרי זה נזיר ואוקימנא (שם ה' ב') כשהיה נזיר עובר לפניו, ואמאי הא דברים שבלב הן, אינו כן דהואיל דאמר אהא הרי הוא כמי שאמר כזה שזה הוא ידות הנדרים שרבתה אותן תורה, והואיל והדבר מוכיח על מה אמר הרי הוא נדר גמור.

י. חדושי הריטב"א נדרים ב.

וקי"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידיים ואפילו ידיים מוכיחות דהויין ידיים היינו מן הסתם או שאמר שנתכוון באיסור כראוי אבל אם פי' שלא נתכוון לכך ה"ז מותר ולא חשיב דברים שבלב כדתנן [לקמן דף כ א] נדר בחרם ואמר לא נתכוונתי אלא לחרמו של ים הרי הוא מותר הלכך מי שאמר ככר זה עלי אסור ואמר לא נתכוונתי אלא שיהא אסור כחזיר וכנבלה הרי זה מותר שאינו סותר לשון נדרו וקולר תלוי בצוארו וכן כל כיוצא בזה:

יא. תלמוד בבלי נדרים יח:

מתני'. סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח כיון נסך אם בשל שמים נדר אסור אם בשל עבודת כוכבים נדר מותר ואם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור;

יב. רא"ש (פירוש לש"ס) נדרים ו:

אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת ואת. מי אמרי' ואת נמי אמר לה לחברתה כו'. לאו משום דמספקא ליה אי מוכח למימר ואת נמי או דלמא מוכח נמי למימר ואת חזאי דאי מספקא לן בהי מוכח טפי אפי' את"ל דיש יד לקדושין הכא לא הוי יד כדאמרי' לעיל גבי מודרני ממך כיון דמספקא לן אי מוכח לאסור הנאה אי לאסור דבור לא הוי יד כלל אלא ודאי פשיטא ליה דמוכח טפי למימר ואת נמי הלכך אם יש יד לקדושין הוי מקודשת או דלמא אין יד לקדושין ומפרשינן ליה ואת חזאי דאם אי אפשר לפרשו בענין אחר אפילו אין יד לקדושין ע"כ מקודשת היא.

יג. תוספות שם

או דלמא ואת חזאי קאמר לה - פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת חזאי קאמר תימה למה האריך כל כך הו"ל לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למיתלי במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקדושין ול"נ דהא גבי ידות דנדרים אף על גב דליכא למיתלי במידי אחרנא אפי"ה ה"א דאין יד אי לאו דגלי קרא וע"כ האומר ככר זה עלי דהוי יד להקדש כדאמר לעיל ליכא למיתלי במידי אחרנא [דאי] איכא למיתלי במידי אחרנא א"כ לא הוה מהני למ"ד ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים וגם מודרני ממך שאני אוכל לך כשאמר שניהם לשמואל [דאי] תרויהו אמר ודאי ליכא למיתלי במידי אחרנא ואפי"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ הוה ליה למימר או דלמא אין יד ולכן לא מהני אף כי ליכא למיתלי במידי אחרנא לכ"נ לומר דשמא הכא כיון שאמר בפירוש לשון קדושין גמורין לאחת מן הנשים שאמר לה הרי את מקודשת לי הלכך כי אמר לחברתה בתר הכי ואת אי לא דאיכא למיתלי במידי אחרנא לומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משתמע לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין וכו' ובשלא היה מדבר עם השניה כלל בעסקי קידושין דאם היה מדבר על עסקי קידושין א"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת.

יד. בית הבחירה למאירי קידושין ה:

נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקדשת הרי את מאורסת הרי את לאנתו ולא אמר לי אינה מקדשת שידים שאינן מוכיחות אינן ידיים ומכל מקום בזו דוקא שלא היה מדבר על עסקי קדושיה שאם כן אין ידיים שאינן מוכיחות פחות משתיקה.

טו. תלמוד בבלי קידושין ה:

ת"ר כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאינתו הרי זו מקודשת אבל היא שנתנה ואמרה היא הריני מקודשת לך הריני מאורסת לך הריני לך לאינתו אינה מקודשת מתקיף לה רב פפא טעמא דנתן הוא ואמר הוא הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת אימא סיפא אבל היא שנתנה לו ואמרה היא לא הוה קידושין טעמא דנתנה היא ואמרה היא הא נתן הוא ואמרה היא הוה קידושין רישא דוקא סיפא כדי נסבה ותני סיפא מילתא דסתרא לה לרישא אלא ה"ק נתן הוא ואמר הוא פשיטא דהוה קידושין נתן הוא ואמרה היא נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא ולא הוה קידושין ואב"א נתן הוא ואמר הוא מקודשת נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת נתן הוא ואמרה היא ספיקא היא וחיישינן מדרבנן.

טז. שולחן ערוך אבן העזר לה

ו. הכל כשרין לשליחות קדושין, חוץ מחרש שוטה וקטן, לפי שאינן בני דעת. והעובד כוכבים, לפי שאינו בן ברית. והעבד, לפי שאינו בתורת קדושין.

יז. שולחן ערוך אבן העזר קמא

לא. הכל כשרים לשליחות הגט, בין לקבלה בין להולכה, אחד האיש ואחד האשה, חוץ מחרש, שוטה וקטן, עבד ועובד כוכבים. ויש מי שאומר שאם העבד הוא שליח הולכה, הוי ספק.

יח. טור שם

הכל כשרים לשליחות הגט בין לקבלה בין להולכה אחד האיש וא' האשה חוץ מחש"ו עבד ועכו"ם שהם פסולים לכל ענייני שליחות בין לקבלה בין להולכה וה"ר יוסף ׳ן מיגאש כ' דעבד אינו פסול אלא לקבלה אבל להולכה שרי וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה.

יט. רמב"ם הלכות גירושין פרק א הלכה יא

המגרש צריך שיאמר לה כשיתן לה הגט הרי זה גיטיך או הוא גיטיך וכיוצא בזה, ואם נתן בידה ולא אמר כלום הרי זה פסול, במה דברים אמורים בשלא היה מדבר עמה על עסקי גיטה, אבל אם היה מדבר עמה על עסקי גיטה ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום הרי זה גט כשר.

כ. תלמוד בבלי יבמות נב:

תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אין צריכה הימנו גט וחכמים אומרים בין שקדשה לשום אישות בין שקדשה לשום יבמות צריכה הימנו גט אמר רב יוסף מ"ט דרבי עשאוהו כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני.

כא. רש"י שם

כעודר - חופר וכסבור שלו הן שהיה קרקע הגר סמוך לקרקעו ומת הגר ואין לו יורשין והמחזיק בנכסיו קנה וזה חופר בקרקע הגר וכסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוון להחזיק דלא קני והאי נמי סבור שקידושי יבמה תופסין בה ולא נתכוון לקנות אלא מכח ייבומי אחיו והא פקעו להו.

כב. תלמוד בבלי בבא מציעא י.

משנה. ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה. גמרא. אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום [מאי טעמא] תקינו רבנן דלא אתי לאנצויי אמר אביי מותיב רבי חייא בר יוסף פיאה אמר רבא מותיב רבי יעקב בר אידי נזיקין אמר אביי מותיב רבי חייא בר יוסף פיאה נטל מקצת פיאה וזרק על השאר אין לו בה כלום נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה וכן בעומר שכחה ואי אמרת ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום נקנו ליה ארבע אמות דידיה הכא במאי עסקינן דלא אמר אקני ואי תקון רבנן כי לא אמר מאי הוי כיון דנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני בארבע אמות לא ניחא ליה דנקני.

כג. רא"ש קידושין פרק א סימן ב

ומסיק הכא דוקא דאמר הרי את מקודשת לי אבל אם לא אמר לי לא הוי מקודשת ידידים שאין מוכיחות לא הוויין ידיים וקשה דבריש נזיר (דף ב ב) מסיק אהך מילתא גופא ידידים שאין מוכיחות הוויין ידיים דאמר כשנזיר עובר לפניו דליכא לפסוקי במילתא אחריתי לעולם קסבר הוויין ידיים ומיהו כשאין נזיר עובר לפניו אפילו יד לא הוי דדילמא אהא בתענית קאמר אבל כשנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דילמא אהא בתענית קאמר והוי יד לנזירות אף על גב דלא מוכיח כולי האי וי"ל דהרי את מקודשת ולא אמר לי לא הוי יד כלל דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו ודמי לאין נזיר עובר לפניו ועל ידיים שאין מוכיחות כלל מסיק הכא דלא הוויין ידיים וכו' ואם היה מדבר עמה על עסקי קדושין לקדש לו ונתן לה כסף ואמר הרי את מקודשת ולא אמר לי מסתברא מה שמדבר עמה תחלה שתתקדש לו הוי הוכחה טפי מנזיר עובר לפניו:

כד. רא"ש קידושין פרק א סימן א

תנו רבנן כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאנתו הרי זו מקודשת אבל היא שנתנה לו ואמרה לו הריני מקודשת לך הריני מאורסת לך הריני לך לאנתו אינה מקודשת וכן אם נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת אם לא באדם חשוב כדאמר לקמן (דף ז א) ואם נתן הוא ואמרה היא חיישין מדרבנן. ומיירי שלא דיבר עמה תחלה על עסקי קדושין דאילו דיבר עמה תחלה אפילו נתן לה בשתיקה מקודשת. ובשביל אמירתה לא גרע. והא דפשיטא ליה לרבתינו ז"ל לפרש דבנתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת. משום דעיקר הקיחה היינו נתינת הכסף ובעינן כי יקח איש.

כה. תוספות רי"ד קידושין ו.

אי דיהיב לה ושתיק הכי נמי כולי' וכך יש לומר נמי בנתן הוא ואמרה היא דלא מיבעיא כשאין מדבר עמה על עסקי קידושיה אלא אפילו במדבר עמה נמי אי הוה יהיב לה ולא אמר כלום לא הוא ולא היא הוי קידושין גמורין השתא דאמרה היא אינן קדושין גמורין דנראין הדברים שבדיבור האשה גמור הקדושין ואנן בעינן שיגמרו בדבור האיש.

כו. בית הבחירה למאירי קידושין ה:

ומקצת מפרשים כתבוה דוקא בשאין מדבר עמה על עסקי קדושיה הא אם היה מדבר עמה על עסקי קדושיה ודאי הם דלא גרע מהיה מדבר עמה על עסקי קדושיה ונתן לה ולא פירש ר"ל ששתקו שניהם שהיא מקדשת ויפה כתבו ואף על פי שראיתי חולקים עליהם לומר דגרע וגרע מפני שבזו הם סומכים על אמירתה אין זה כלום שמאחר שאין אנו צריכים לאמירתה דבור שלה לא מעלה ולא מוריד כלל והרי זה כנתן הוא ואמר הוא ושאמרה היא גם כן שאין דבור שלה מפסיד כלום כך נראה לי ברור: